

Είναι το δυτικότερο Μοναστήρι της ΝΔ πλευράς της χερσονήσου, σε απόσταση μιάς ώρας από τη Θάλασσα. Απ' τον πυργωτό αφρού με την χαρακτηριστικά αγιορείτικη αρχιτεκτονική του, ξεκινά ο δρόμος που, οδεύοντας παρό την κοιτή καταπράσινης ρεματιάς, καταλήγει σ' ένα κράσπεδο της Μεγάλου Ζυγού: εκεί ορθώνται επιβλητικό το Μοναστήρι.

Η παράδοση κατά την οποία τρεις αδελφοί, οι Μωυσής, Ααρὼν και Ιωάννης, γιοί του βασιλιά της Αχρίδα Ιουστινιανού (!), βρίσκονται στην αρχή της μοναστικής γενεαλογίας της Ζωγράφου, τον 10ο αιώνα, κατατίθεται σε «οχυρωσθειλό» «αυτογεγραμμένο» ταυτόχρονα στο τέσσερις βασιλείς που έζησαν από τον 9ο μέχρι και τον 14ο αιώνα... (Λέων ΣΤ' ο Σοφός: †912, Ιωάννης Ούγκλεσης: †1371). Στερεότερο έρεισμα για την ιστορία των απαρχών της Μονής, μπορεί να θεωρηθεί μια αναγραφή στον «κατάλογο» των προεστών του 'Ορους που υπογράφουν (το 972) το Τυπικό του Τζιμισκή: «Γεώργιος ο Ζωγράφος». Είναι πιθανόν ότι το πρόσωπο αυτό κληροδοτεί στη Μονή, τόσο την επωνυμία της, μα την ιδιότητα του αγιορέφου που φαίνεται να είχε, όσο και την αφέρωσή της στον 'Άγιο, του οποίου το όνομα έφερε. Το 980 έχει ήδη συγκεκριμένη μοναστική υπόσταση, με εδαφική «επικράτεια», όπως επηρέπει να συμπεράνουμε έγγραφο οριοθέτησης μοναστηριακής περιοχής στον 'Αθω. Κατά τον 11ο αιώνα, υπογράφει σε έγγραφα ο γηγενεύς «του Ζωγράφου» Ιωάννης (1049 και 1051). Τόσο ο «Γεώργιος ο Ζωγράφος» όσο και ο γηγενεύς Ιωάννης, υπογράφουν στα ελληνικά. Ο πρώτος γνωστός γηγενεύς που υπογράφει στα σλαβικά είναι ο Συμεών, το έτος 1169. Δηλαδή, κάποιο στιγμή, μεταξύ των ετών 1051 και 1169 η Μονή επανδρώθηκε από μοναχούς ομοδόξους βουλγαρικής καταγωγής, ή παρακωρήθηκε από αδελφότητά τους. Πλάνως, οι μεταγενέστεροι του Συμεών γηγενεύοι της, υπογράφουν στα σλαβικά, πράγμα που φανερώνει ότι καταβιώνουν στη Μονή Βουλγαροί μοναχοί.

Απ' τους Βουλγάρους βασιλείς πρωτοαναφέρεται ότι ευεργετεί τη Μονή ο καλάντης Καλμάν: το 1192. Σημαντικότερος, όμως προστάτης και ευεργέτης της, αναδείχθηκε ο Ιωάννης Β' Ασάν (1218-1241), που μνημονεύεται ως κατήτορας της Μονής, μέχρι σήμερα. Στους επώνυμους Βυζαντινούς που την προστατεύουν περιλαμβάνεται η Μαρία Τζουσιμένη (1142), θυγατέρα του αυτοκράτορα Ιωάννη Κομνηνού. Απ' το σκετικό έγγραφο μεθίνουμε ότι προηγουμένως την ευεργέτησαν ο Αλέξιος Α' Κομνηνός (1081-1128) και ο αδελφός του Μανουήλ. Έγγραφα επίσημα υπέρ της Μονής (1266, 1267, 1276) εξέδωκε και ο Μικαήλ Η' Παλαιολόγος (1259-1282), του οποίου, ωστόσο, το όνομα και η πολητική συνδέονται με την επιδρομή Φλεγενατιών σε διάφορες μονές, μεταξύ των οποίων και η Μονή Ζωγράφου. Σε όλο το 'Ορος τιμώνται ως μάρτυρες τα είκοσι έξι θύματα εμπρησμού της Μονής, που αντιστάθηκαν κατά την επιδρομή αυτή. Τη Μονή προστάτευαν επίσης οι Παλαιολόγοι: Ανδρόνικος Β' (1282-1328), Ανδρόνικος Γ' (1328-1341) και Ιωάννης Ε' (1341-1376).

Απ' τους Σέρβους βασιλείς ευεργετούν τη Μονή κυρίως ο Στέφανος Ντουσάν (1331-1355) και ο Ιωάννης Ούγκλεσης (1350-1371). Στην περίοδο της Τουρκοκρατίας ο σπουδαιότερος ίωνας προστάτης της Μονής υπήρξε ο Στέφανος ο Μέγας (1457-1504) Βοεβόδας της Μολδαβίας, που έκανε και τον πύργο του αρασάν.

Η πνευματική ομοδοξία και η συνειδητή απόρριψη ως απάνθρωπου κάθε φυλετισμού, ήταν και είναι τα κυρίαρχα στοιχεία της οργανικής ενοσιμάτωσης της «Μονής των Βουλγάρων» στην μοναστική κοινότητα του Αγίου Όρους. Την επικρατόυσα μοιοβιστήτα και αδελφικότητα των σχέσεων μεταξύ των ορθοδόξων εθνοτήτων στον 'Αθω, φανερώνει και η συγκονοβίαση στη Μονή ως τα μέσα του 19ου αιώνα και Ελλήνων και Σέρβων μοναχών. Πράγμα μέχρι το 1845 οι κοροί έψαλλαν τις αικολουθίες εναλλάξ στην ελληνική και την εκκλησιαστική σλαβική. Οι ελληνικές επιγραφές στην τοιχογράφηση του καθολικού μαρτυρούν επίσης το γεγονός αυτό.

Από αρχιτεκτονική άποψη, με πόλη παραδοσιακή δομή είναι κτισμένες η ανατολική και νότια πτέρυγες της Μονής, και με σαρώς πόλη νεωτερική, η δυτική και η βόρεια, που ανοικοδομήθηκαν επιβλητικές κατά το β' μισό του περασμένου αιώνα. Στην αυλή, εκτός από το καθολικό, βρίσκεται το γραφικό παρεκκλήσι με χορούς της Παναγίας του Ακαθίστου, κτισμένο το 1764, η μαρμάρινη φιάλη και το κενοτάφιο προς τιμή των ανθενωτικών μαρτύρων της Μονής.

ΤΟ ΚΑΘΟΛΙΚΟ

Είναι αφιερωμένο στον 'Άγιο Γεώργιο, του οποίου μεγάλη εικόνα παλαιολόγειας εποχής, εξαιρετικής τέχνης, βρίσκεται στο προσκυνητάριό του ναού. Το κτίσμα αποτελεί όψιμη εφαρμογή του αγιορειτικού τύπου, χωρὶς ώμως παρεκκλήσια και με ευρύχωρη τετρακινία λιτή, που ακολουθεί τη διάρθρωση του σταυροειδούς εγγεγραμμένου. Σύμφωνα με δηγώσση επιγραφή στα σλαβικά και ελληνικά : «Αντιγέρθη ... δι' εξδῶν τε και παρακινήσεως του αγίου επιτρόπου κυρού Ευθυμίου και προηγουμένου κυρού Πορφυρίου ...» το έτος 1801. Παρά το όψιμο της οικοδόμησης, ο εσωτερικός χώρος διακρίνεται για τις αρχιτεκτονικές αρετές του, το αίσθημα ευρυχωρίας και όνεσης που παρέχει, αλλά και τον επιτυχή τρόπο με τον οποίο η ζωγραφική (1817) αναδεικνύει εικαστικά την ποιότητα του χώρου. Οι τοίχοι εξωτερικά είναι κτισμένοι με εναλλασσόμενες σειρές λευκαζόντων λαξευτών λίθων και ερυθρωπών πλίνθων σε διπλή στρώση.

1. Ο Στέφανος ΣΤ' της Μολδαβίας που ανακαίνισε τη Μονή το 1502 (τοιχογραφία στο Καθολικό, 1817)
2. Η Μονή σε σχέδιο του Β. Μπάρσκι (1744).
3. Χαρακτικό της μονής (1836) (κατάλογος Ντ. Παπαστράτου).
4. Η Μονή σε χρωμολιθογραφία (1906).
5. Η Μονή σε καρτποστάλ προ του 1912.
6. Η Μονή μεταξύ 1901-1913 (Στέφανος μοναχός).
7. Ο Άγιος Γεώργιος, προστάτης της Μονής, λιθανάγλυφο από το καθολικό.
8. Κάτωψη του καθολικού (Π.Μυλωνάς).
9. Η νότια όψη της στέγης του καθολικού σε παλιά φωτογραφία (τέλη 19ου αι.)
10. Αποψή του καθολικού από ΒΔ.
11. Αποψή του καθολικού.
12. Αποψή της Μονής από ΒΔ.
13. Αεροφωτογραφία της Μονής.

Η ΤΡΑΠΕΖΑ

Ητράπεζα, με κάτοψη σχήματος κεφαλίου Γ, ανεγέρθηκε, μαζί με ολόκληρη τη δυτική και την βόρεια πτέρυγα της Μονής, την περίοδο 1860 -1896 στη θέση της παλαιάς τράπεζας (1495), που κατεδαφίστηκε.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΙ ΜΑΓΕΙΡΕΙΟΥ

Ητράπεζα κατασκευάστηκε, όπως και ολόκληρη η δυτική πτέρυγα της Μονής, στο β' μισό του 19ου αιώνα, αντικαθιστώντας την παλαιότερη τράπεζα του 1495, που κατεδαφίστηκε. Με την επέμβαση του 1997 γίνονται γενικές εργασίες συντήρησης, εκσυγχρονίζονται οι αποκευτικές, ηλεκτρολογικές, υδραυλικές εγκαταστάσεις και οι εγκαταστάσεις θέρμανσης, καθώς και ο εξοπλισμός του μαγειρείου και δημιουργείται νέο μικρό μαγειρείο.

Μελέτη: Α. Τσολάκη - Α. Κολοκασθῆς - Γ. Ναθαναηλίδης
Επίβλεψη: Τεχνική Υπηρεσία ΚεΔΑΚ

14. Ο Αλέξανδρος της Μολδαβίας, καήτωρ της Μονής (τοιχογραφία στο καθολικό, 1817).
15. Εσωτερική όψη της τράπεζας και του μαγειρείου.
16. Κάτωψη της τράπεζας και του μαγειρείου.
17. Φωτογραφία κατά την κατασκευή της τράπεζας (β' μισό 19ου αι.).
18. Η όψη της τράπεζας στην αυλή.
19. Το εσωτερικό της τράπεζας.
20. Το εσωτερικό της τράπεζας.
21. Η όψη της τράπεζας και του μαγειρείου.
22. Το εσωτερικό της τράπεζας.
23. Ο εξώστης του μαγειρείου πριν την επέμβαση.
24. Ο εξώστης του μαγειρείου μετά την επέμβαση.
25. Το εσωτερικό του νοτίου τμήματος της τράπεζας.
- 26,27. Εσωτερικό του μαγειρείου πριν και μετά την επέμβαση.
28. Κατά μήκος τομή στην τράπεζα.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΠΤΕΡΥΓΑΣ [7]

H δυτική πτέρυγα κατασκευάστηκε στο β' μισό του 19ου αιώνα. Το 1996 γίνονται γενικές εργασίες αποκατάστασης τμήματος της πτέρυγας, αποκαθίσταται ο σιδηρούς φέρων οργανισμός του τελευταίου ορόφου και εκσυγχρονίζονται οι ηλεκτρικές εγκαταστάσεις και οι εγκαταστάσεις θέρμανσης.

Μελέτη: Α. Τσολάκη - Α. Κολοκασίδης
Επίβλεψη: Τεχνική Υπηρεσία ΚεΔΑΚ

29. Ο Βασίλειος της Μολδαβίας, κτήτωρ της Μονής (τοιχογραφία στο Καθολικό, 1817).

30. Κάτοψη του ορόφου.

31. Αποψή της περιοχής της επέμβασης.

32. Εγκάρσια τομή.

33. Ανατολική όψη.

34. Λεπτομέρεια όψης.

35. Τομή κατά μήκος.

ΕΡΓΑ Κε.Δ.Α.Κ.

1. Συντήρηση κεραμοσκεπής ΒΔ κόρδας 1986
2. Αντικατάσταση λαμαρινοσκεπής μύλου αρσανά 1987
3. Αποψίλωση της περιοχής γύρω από το παλιό κονάκι 1990
4. Ανακατασκευή καμμένης Ν. κόρδας 1992
5. Αποκατάσταση αρσανά 1996
6. Αποκατάσταση ζημιών στο παλαιό κονάκι 1996
7. Αποκατάσταση τμήματος Δ. πτέρυγας 1996
8. Συντήρηση κειμηλίων 1996
9. Αποκατάσταση τράπεζας και μαγιερείου 1997
10. Αποκατάσταση τελωνείου 1997

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΜΜΕΝΗΣ ΚΟΡΔΑΣ [4]

H νότια πτέρυγα κατασκευάστηκε στο β' μισό του 19ου αιώνα. Το 1976 καταστρέφεται από πυρκαγιά. Η μελέτη του 1992 προτίνει, μετά την αποκατάσταση της στατικής επάρκειας των λιθόδομών, την κατασκευή του εσωτερικού άκαμπτου αντιπυρικού φορέα, την επαναδιάταξη των χώρων, την αποκατάσταση των εξωτερικών όψεων, την εγκατάσταση νέων χρήσεων, βιβλιοθήκης στον δεύτερο ορόφο και σκευοφυλακείου, συνοδικού και ηγουμενείου στον τρίτο ορόφο.

Μελέτη - επίβλεψη: Τεχνική Υπηρεσία ΚεΔΑΚ

36. Αποψη της δυτικής πτέρυγας από το εξωτερικό (φωτογραφία, τέλη 19ου αι.)
37. Κατά τη διάρκεια της κατασκευής της δυτικής πτέρυγας (φωτογραφία, 1896).
38. Η νότια κόρδα πριν την αποκατάσταση.
39. Κάτοψη ορόφου.
40. Η δυτική όψη.
41. Εγκάρσια τομή.
42. Η βόρεια όψη.
43. Η νότια όψη.
44. Η κόρδα μετά την αποκατάσταση.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΣΑΝΑ [5]

H αρχική φάση του αρσανά χρονολογείται στα 1475. Η κατασκευή του οχυρωματικού πύργου υπολογίζεται στα 1517. Διαδοχικές τροποποιήσεις και προσθήκες στους επόμενους αιώνες και η ανέγερση του ναού το 1897 ολοκληρώνουν τη μορφή του οικοδομικού συγκροτήματος. Το 1996 και το 1997 αποκαθίσταται στατικά ο πύργος με ενισχύσεις, ενέματα, αρμολογήματα, και οι στέγες όλου του συγκροτήματος του αρσανά, των κελιών και του ναού.

Μελέτη: Τεχνική Υπηρεσία ΚεΔΑΚ - Α. Τσολάκη - Α. Κολοκασίδης
Επίβλεψη: Τεχνική Υπηρεσία ΚεΔΑΚ

1. Το συγκρότημα του αρσανά πριν την επέμβαση.
2. Η ανατολική όψη.
3. Η δυτική όψη.
4. Η νότια όψη.
5. Τομή στον πύργο.
6. Κατά την διάρκεια των εργασιών αποκατάστασης.
7. Μετά την αποκατάσταση.
8. Η κάτοψη του συγκροτήματος του αρσανά.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΥΛΟΥ ΣΤΟΝ ΑΡΣΑΝΑ [2]

Eίναι κτίσμα του 19ου αιώνα. Με την επέμβαση του 1987 αποκαθίσταται το σύνολο και αντικαθίστανται το πέτσωμα και η λαμαρίνα της στέγης, καθώς και τα κονιάματα των λιθοδομών.

Μελέτη - επίβλεψη: Τεχνική Υπηρεσία ΚεΔΑΚ

9. Κατασκευαστικές λεπτομέρειες στέγης του μύλου.
10. Κατασκευαστικές λεπτομέρειες στέγης του μύλου.
11. Αποψη του μύλου από τα νοτιοδυτικά.

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΕΛΩΝΕΙΟΥ [2]

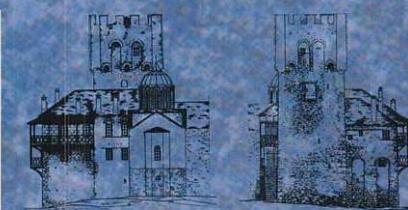
Pρόκειται για κτίσμα του 19ου αιώνα, στο οποίο τις τελευταίες δεκαετίες εγκαταστάθηκε τελωνειακός σταθμός. Με την επέμβαση του 1997 αποκαθίσταται η στατική επάρκεια των λιθοδομών, συνηπερέπειται το κτίριο στο σύνολό του, κατασκευάζονται χώροι υγιεινής και διατηρείται η χρήση του τελωνειακού σταθμού.

Μελέτη - επίβλεψη: Τεχνική Υπηρεσία ΚεΔΑΚ

12. Αποψη του τελωνείου από νοτιοδυτικά.
13. Κατόψεις ισογείου και ορόφου.
14. Πρόταση αποκατάστασης.
15. Τομή του κτιρίου
16. Γενική άποψη των κτισμάτων στον αρσανά.

ZΩΓΡΑΦΟΥ

5

2 3

1

4

5

6

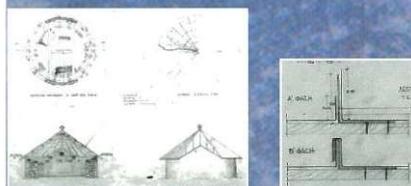

7

8

2

9

10

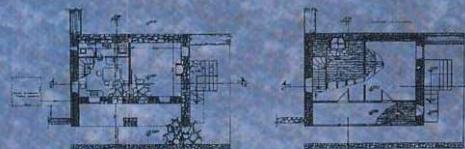

11

10

12

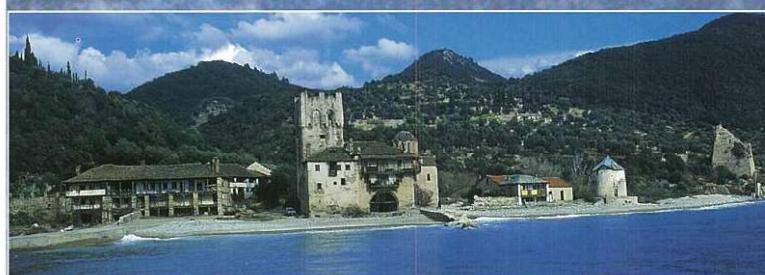

13

14

15

16

I E P A M O N H